

Iz niza različitih tema i problema o kojima se raspravlja u knjizi Državni Tajnik je izdvojio i zaustavio se na »problemima koji pritišću čitavo čovječanstvo a to su sigurnost i međunarodni mir«.

Prisjećajući se poticaja iz prvih redaka pastoralne konstitucije *Gaudium et spes* Kardinal je inicirao opasnost međunarodnog atomskog konflikta potpognuta velikim tehnološkim napretkom i trku za naoružanjem, dakle preokupacije koje trenutno najjače pritišću čovječanstvo. U ovoj tako prijetećoj i napetoj situaciji Crkva se osjeća jakom u vlastitoj misiji i suodgovornosti za spas čovjeka, zato se osjeća pozvanom na suradnju sa svim ljudima dobre volje u spasavanju čovječanstva od prijeteće gotovo kozmičke katastrofe. Sveti Otac — nastavio je kard. Casaroli — nedavno je na vrlo evidentan način naglasio tijekom svoga putovanja po Dalekom Istoku ovu veliku brigu Crkve, u svom apelu za mir upućen iz Hirošime. I ja sam osobno imao čast, po zaduženju Svetog Oca, izraziti istu preokupaciju u Nagasakiju gdje sam između ostalog naglasio *da u aktualnom stadiju razvitka oružja, ako se želi spasiti svijet od opasnosti samouništenja, treba odbaciti ne samo neke oblike rata nego sam rat*. Da bi se otklonila ova moguća tragedija ljudske povijesti — ustvrdio je Državnik Tajnik — i osigurao čovjeku dostojan život, nužno je založiti se neumorno ne samo za razoružanje, koje bi obuhvatilo čitav svijet, nego treba u isto vrijeme stvarati temelje za trajan mir s priznanjem i potvrđivanjem pravde u svakom dijelu svijeta, te realizirati pravedan i bratski socijalni red među narodima i državama. Sve je to danas moguće samo ako suradnja i međunarodna solidarnost dolaze uvijek sve osnaženiji na način kako je Sveti Otac više puta brižno poticao — ako se dođe do međunarodne organizacije naroda i do autoriteta od svih priznatog koji u sebi ima moć osigurati život i mirnu koegzistenciju, prava i dužnosti ne samo pojedinih naroda nego i svakog čovjeka.«

Na zaključku svog izlaganja kardinal Casaroli je spomenuo ono što je rekao 10. XII. 1974. u jednom govoru održanom u *Società italiana per Organizzazione internazionale*: »Sveta Stolica osjeća, danas više nego ikad, svoje prvotno zvanje po kojem želi da bude ne samo učiteljica transcendentnog života, onoga izvan horizonta vremena i povijesti, nego suputnica na putu s narodima i sudjelovateljica u odgovornosti njihovih vlada: gotovo kao stjegonoša i glasnogovornik onih najbitnijih zajedničkih, duhovnih i moralnih dobara, bez kojih je, čini se, nemoguće izgraditi stabilno društvo dostojno čovjeka.«

POEZIJA — MOLITVA, STVARNOST ILI SANJARIJA ?

(S. Marija od Presv. Srca: *Magnificat, Symposion, Split, 1980.*)

Drago Šimundža

»Metodo, Metodo, što mi ti značiš?
Ti dobro znaš da sam jeo
voće nesvjesnoga.«

(J. Laforgue, *Moralités légendaires*)

Poezija je odavno krenula svojim putem. Odrekla se, smiono, svih vanjskih stega i kodeksa. Ni logika je više ne zanima. Njezini su horizonti slobodna obzorja. Stoga im se u novije vrijeme potpuno predala. No nije to — primijetimo odmah — nikakav dokaz da se time obogatila. Naprotiv. Ako ikome, poeziji je potrebna »stega«. Ali ne stega vanjskih forma i oblika, nego unutarnjeg reda i suspregnutosti pjesnika — na što današnja serijska produkcija odreda zaboravlja.

No pustimo književne teorije po strani, kad i onako znamo da se poezija ne može naučiti, da se ona u pjesniku mora roditi.

Pred nama je čitav niz pjesničkih zbirki i izdanja. Trebalo bi se na sve osvrnuti, ili se, barem, svih pomalo dotaknuti. Kako nam je ovaj drugi postupak lakši, njega ćemo se ovaj put držati.

Počnimo ipak s konkretnom zbirkom. Ovom zgodom je to poezija sestre Marije od Presv. Srca, njezin *Magnificat*. Izabrali smo ovo djelo, jer se svojom čvrstom teksturom u mnogočemu razlikuje od mnogo češćih pjesničkih izdanja nevezanog, slobodnog stiha. Zanima nas naime i stanovita usporedba: Koji je postupak bolji? Koliko na pjesmu utječe sam oblik, forma? Je li to uopće važno?

Magnificat je zanimljiv pokušaj teološkoga tumačenja, molitveno-mističnoga doživljaja i poetskoga prericanja poznatih marijanskih hvalospjeva: *Veliča*, *Zdravo Marijo* i *Zdravo Kraljice*. Naša neumorna kulturna djelatnica i priznata pjesnikinja s. Marija (Anka Petričević) vrlo je originalno, domišljeno i naizgled spontano ispjevala svoje doživljaje, misli i asocijacije koje su u njoj pobudile i izazvale tri spomenute crkveno-liturgijske molitve. Metoda je jedinstvena: pojedina riječ ili misao iz predloška inspirira u njoj i rada novi izričaj, novu pjesmu, koja se skladno utkiva u novi *Magnificat*, jedinstvenu cjelinu spomenutih hvalospjeva, snažno impregniranu religiozno-emozivnom marijanskom pobožnošću i teološkom naukom. Upravo ta kršćanska podloga i bogata izražajna figurativnost daju ovoj zbirci svoj impresivan biljeg i sugestivan vjerski doživljaj.

Nasuprot nevezanom stihu, ovoga je puta s. Marija posegla za klasičnim postupkom, čvrstom strukturom, kriticom i sigurnim metrom i rimom. Kao da čujemo zvukove staroga aleksandrinca ili ritam Danteovih tercina — tako skladno odzvanja jedanaesterac s. Marije. Iznenađuje nas gotovo taj svečani ritam; no kad doznamo da je ova zbirka posvećena Ivanu Pavlu II, da je njemu u čast i spomen ispjevana, onda donekle shvaćamo »svečano« ruho stare retorike, koja bi se sablaznila pred zanemarivanjem svojih danas zapostavljenih kanona.

Što ćemo kazati o ovom pjesničkom postupku?

U svojoj kodificiranosti — treba priznati — instrumentarij stare poetike (retorike) ostavlja na prvi pogled na čitatelja neku vizualnu i muzikalnu harmoniju. Ujednačeni ritam, sigurna rima i kodificirana manira, koja na mahove prelazi u svečani izričaj ode, odaju određenu superiornost nad banalnom produkcijom serijskih »stihova«.

I sadržajna strana u ovoj zbirci odgovara klasičnom postupku. Duboko je misaona, teološka, molitvena, religiozna, poučna. Mogli bismo, naravno, u stilu stare formalne kritike, odvojeno pohvaliti *svečanost* forme i *uzvišenost* sadržaja, što su na svoj način — posebno što se sadržaja tiče — u *Popratnoj riječi* i *Predgovoru* učinili prof. Nikola Mate Roščić (RoMoRi) i dr. Ante Kusić. Zaista, s. Marija doživljajno zaranja u teološko-spasensku ulogu Bogorodice i religiozno-mističnu funkciju te uloge u kršćanskom svijetu.

Čujmo — gotovo nasumce izabranih — nekoliko kitica:

»I S U S — Bog vječni, što svjetove stvori,
I koji život svem stvorenju daje,
Onaj o kome sve što diše — zbori,
I sve do smrti ljubiti nas znade.

Marijo, On sam plod je krila Tvoga,
Gle, kako slatko u Tvom Srcu sniva...!
I čedo — Boga grlila si svoga...
I duša Tvoja vječno Nebo biva.

Zbog nas i spasa našeg Čovjek posta,
Da trpi, strada, prezren — raspet bude,
I Ti, o Majko, zbog nas uz križ osta...
On posta otkup i rodne mi grude.

Dubinom boli u mom srcu diše,
Samrtnom ranom On me rani, Majko,
I suze teku... Nitko ih ne briše...
Najljepšim cvijetom prosanjana bajko!

O blago moje, gdje da Tebe skrivjem,
Za Te najdublji stan — skrovište nađem?
Nad Tobom strepim i nad Tobom bdijem,
Al znam da samo u bol srca zađem.

O pusti samo da se s Tobom stopim...
O sva mi duša samo LJUBAV biva;
Nad Tvojom zjenom svoje zjene sklöpim,
A čedo sanja, bijele sanje sniva.

O plod si moga krila, vječni Bože;
Samo nas Tvoja ljubav spasit može.«

(*Zdravo Marijo*, VI, str. 18)

Eto, takva je poezija sestre Marije.

Nema sumnje, stih, ritam i rima... svečani su i vrlo korektni; emocionalno-lirska doživljenost očita.

Pa ipak, uza svu iskrenost, ponosenost i pjesničku dotjeranost oblika i izričaja, teško bi bilo izricati posljednji sud o onome poetskom, što bi ovi sadržaji, riječi i čitav pjesnički instrumentarij trebali zračiti, emanirati... »Poezija riječi«, osjećaj, misao i pouka, kao da »zaglušuju« poetski domašaj, ono što bi iz njih moralo pjesnički progovarati.

***

Ovdje smo prisiljeni napraviti već u početku najavljenju ili barem slučajnu digresiju; i to: više zbog ovih pred nama (brojnih) pjesničkih izdanja, nego zbog samoga *Magnificata*. Moramo se, naime, vratiti našem naslovu: Je li poezija misao, molitva, stvarnost, opis, retorika, lijepa riječ... ili sanjarija? — Laforgue bi nam se nasmijao, kad bi nas mogao čuti, a suvremena bi nas poetika oborila na ispitu. Mi ipak držimo da nije promašeno naše pitanje. Jer, toliki pjesnici uporno nameću misao, opisuju stvarnost, izriču poruke i osjećaje, jednostavno kazuju ili govore..., dok im, isto tako uporno, moderna poetika i kritika govore o poeziji kao nečemu imaginarnom, pomišljenom, o fantaziji i sanjariji, o kreaciji i inspiraciji...

No da ne duljmo, mi ćemo im kazati isto ono što i sami znadu: poezija je istodobno i stvarnost, i misao, imaginarnost i doživljenost, i molitva, i rima... i sanjarija, ali je prije svega — bar bi tako trebalo biti — poezija!

Vratimo li se sada jednom našem polaznom pitanju — bez obzira o čijim se pjesmama radi — čini se da nije uopće važno raspravljati o formi i sadržaju, o jednomu ili drugomu pjesničkom postupku, obliku i stilu, pa ni o samom pjesničkom instrumentariju, jer to je sve zanat koji se može (i morao bi se) naučiti. Bilo bi bolje govoriti o poeziji ili, točnije, o onoj intimnoj duši pjesme koja odražava unutrašnje rezonancije svoje osobnosti i konzistentnosti. Drugim riječima: u pjesmi je bitna poezija, a ne nipošto njezina forma, oblik ili određena ekspresija. Riječ je u stvari samo sredstvo ili, kako bi rekli Wellek i Waren, pjesnički »materijal«, poetski instrumentarij također; bitno je nešto drugo, a to drugo — to je poezija!

Poezija je — ako je doista poezija — uvijek izvorna, vlastita; autonomna je i inspirativna, puna rezonancija. Ona je svjetlo, sjaj ili, bolje, duša pjesme, nešto što spontano zrači, emanira i osvaja, bez obzira je li stih vezan ili slobodan, je li kitica klasična ili moderna... — sadržaj ovaj ili onaj.

Poezija ne smije biti ničemu podređena, pa ni riječi, sredstvu ili maniri; riječ je u njezinoj funkciji, forma također. Iz nje mora odsijevati nešto konotativno a prepoznatljivo, izvorno a blisko, stvarno a maštovito, neočekivano a naše, kreativno, poetsko — kadro da u dubine dirne i u dušama probudi uspavanog pjesnika.